

การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

A Guideline Study of the Creative Leadership Development of School Administrators
under the Secondary Educational Service Area Office 22

เอกกรินทร์ ไชยแสง¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล²

Ekkarin Chaiyasaeng¹ Asst. Prof. Dr.Komsan Khajornpanyapaisan²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับและเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษาและ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 342 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ระยะที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ควรกำหนดรูปแบบการบริหารของสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้บุคลากรร่วมแสดงความคิดเห็น ควรใช้วิธีการระดมความคิดและวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการแก้ไขปัญหา

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษา

¹ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹Master of Education Program in Educational Administration Kalasin University

²อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

²Cours teacher in Master of Education Program in Educational Administration Kalasin University

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: เอกกรินทร์ ไชยแสง, kruekkarin@gmail.com

รับเมื่อ 2 มีนาคม 2564 แก้ไข 22 เมษายน 2564 ตอรับ 24 เมษายน 2564

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) examine and compare the level of creative leadership of school administrators which classified by educational status and school's size, and 2) investigate the approach of creative leadership development of the school administrators. This study employed mixed methods research by using the interview form and questionnaire. The data collection process was divided into two phases: Phase I was related to a quantitative data collection, 324 school administrators and teachers were analyzed by finding the mean, standard deviation, t-test and One-way ANOVA, and Phase II was related to qualitative data collection, informants were 9 personal from administrators and teachers by analyzing descriptive information and contents.

The results were as follows:

1. The creative leadership level of the school administrators was totally in high level.
2. The result of the comparison creative leadership level of the school administrators which classified by condition were not different. It was statistically significant at a level .05.
3. The result of this process, The school administrators should use Participative Management and educational model for the creative leadership development. Using open-ended questions for teachers to share the creative ideas. Teachers were encouraged and developed during this current research regarding result and solve the problems by problem analysis.

Keywords: Guideline Study, Creative Leadership, of School Administrators

ภูมิหลัง

ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่จะขับเคลื่อนองค์การสู่การเปลี่ยนแปลง ช่วยเหลือและนำบุคคล ในสถานศึกษาให้มีความคิดและการเรียนรู้สร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นกับวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ มีสามารถ ในการตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และมีวิสัยทัศน์หรือมุมมองที่กว้างไกล เปิดโอกาสให้ทำงานอย่างอิสระทำให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์และเกิดนวัตกรรมและผลผลิตที่แท้จริง (ปณตพันธ์ เกียรติประภากุล หน้า 2006 - 2007) ซึ่งได้มี นักวิชาการได้กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในหลายทัศนะ เช่น ชีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์ (2554, หน้า 11) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำผู้อื่นและประสานงานผู้อื่นด้วยการ สร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศในการคิดนอกกรอบ โดยใช้วิธีการใหม่ ๆ นำไปสู่การสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ ๆ ในขณะที่ Stoll and Temperly (2009, p. 13) ได้สรุปแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ไว้ว่า เป็นการตอบสนอง เชิงจินตนาการ และการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนต่อโอกาสและประเด็นต่าง ๆ อย่างท้าทาย เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมอง การคิดและการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกัน เพื่อเสริมสร้างโอกาสให้กับทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์ (2554, หน้า 75 - 76) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความสำคัญ และจำเป็นต่อผู้บริหารยุคใหม่ที่ต้องสร้างสรรค์ (create) และผลิต (produce) สิ่งใหม่ ๆ พร้อมกันไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 81 โรงเรียน สถานศึกษา มีการปฏิบัติงานหลักของสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจของสถานศึกษา ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมาย เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2561 ผู้เรียนระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 35.98 ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยรวมในระดับประเทศ (ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 37.40) และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 31.71 ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยรวมในระดับประเทศ (ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 35.02) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22, 2553, หน้า 35 – 36) การพัฒนาผู้เรียนไม่เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนบางข้ออยู่ในระดับต่ำ และผู้เรียนมีความรู้ ทักษะไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22, 2553, หน้า 49 – 51) จากสภาพปัญหาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาทั้งสิ้น ซึ่งการบริหารงานวิชาการนั้นถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น (สันติ บุญภิรมย์, 2554, หน้า 19) ในการแก้ปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ซึ่งแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองเชิงจินตนาการโดยการคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วนในสถานการณ์ต่าง ๆ และประเด็นต่าง ๆ ที่ท้าทาย ซึ่งสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) มีเป้าหมายหลักคือ การเรียนรู้ของผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มีโอกาสขยายความรู้ความสามารถอย่างสร้างสรรค์และประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, หน้า 16) สอดคล้องกับผลการวิจัยของจันจิรา น้ำขาว (2562, หน้า 124) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายคลึงตามกัน

จากความสำคัญดังกล่าวเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพศึกษาและการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อให้ทราบระดับและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เป็นข้อมูลสารสนเทศให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

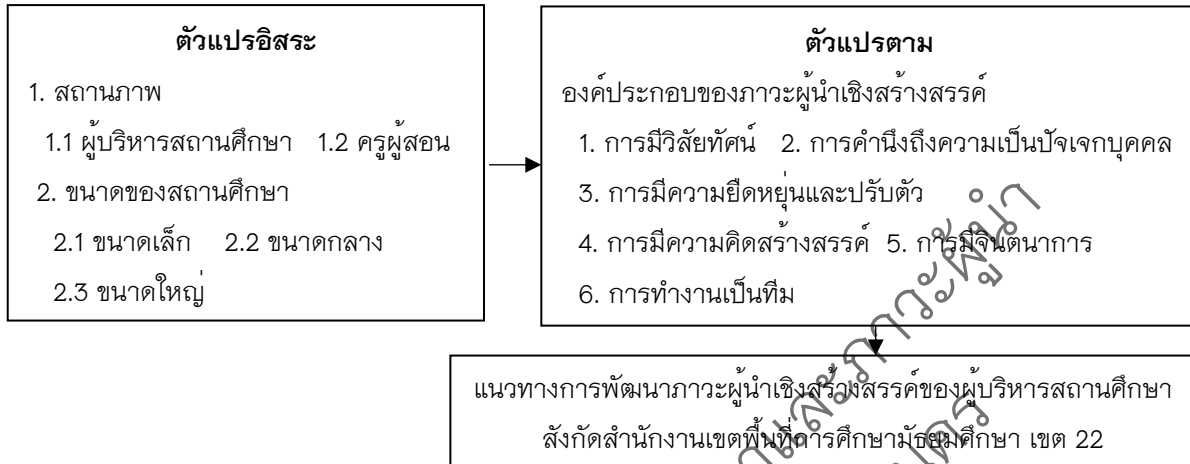
1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อยู่ในระดับใด
2. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ตามขั้นตอนการศึกษาต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2,724 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 81 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,643 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 342 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 81 คน และครูผู้สอน จำนวน 261 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตาราง Krejcie & Morgan ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และปรับให้สอดคล้องให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย สถานภาพและขนาดของสถานศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิดกำหนดคำตอบเป็นข้อความ 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ (Likert Scale) พบว่า มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.0 ทุกข้อ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง .53 – .88 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวม ได้แก่ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการมีจินตนาการ โดยพิจารณาจากข้อคำถามในแต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับสุดท้าย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 81 คน และครูผู้สอน จำนวน 261 คน รวมทั้งสิ้น 342 คน ด้วยการทำ หนังสือขออนุญาตถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จำนวน 81 โรงเรียน พร้อมระบุจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละโรงเรียน จำนวน 342 คน ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบผ่าน QR Code ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 365 ฉบับ คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ให้เหลือจำนวน 342 ฉบับ ระยะที่ 2 เป็นการเก็บ ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน จัดบันทึกตามประเด็นคำถามและบันทึกภาพ นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Index of content validity: IOC) ค่าอำนาจจำแนกโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเปียร์สัน และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับตามวิธีของ Cronbach เรียกว่า “สัมประสิทธิ์แอลฟา” (α = Coefficient)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test Independent) และการทดสอบการ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการ มีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และด้านการมีจินตนาการ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา สรุปผลได้ดังนี้

2.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบที่แตกต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และด้านการมีจินตนาการ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวและด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ เป็นดังนี้

2.2.1 โดยรวม สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาดกลาง แตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง ไม่แตกต่างกัน

2.2.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง ไม่แตกต่างกัน

2.2.3 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน

2.2.4 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน

2.2.5 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่าง จากสถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง ไม่แตกต่างกัน

2.2.6 ด้านการมีจินตนาการ สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง ไม่แตกต่างกัน

2.2.7 ด้านการทำงานเป็นทีม สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดรูปแบบการบริหารของสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้บุคลากรร่วมแสดงความคิดเห็น ควรใช้วิธีการระดมความคิดและวิเคราะห์ปัญหา โดยใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) ในการแก้ไขปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการ มีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และด้านการมีจินตนาการ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร สถานศึกษาได้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันและบริบทของสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข เป็นไปตาม พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พ.ศ. 2542 พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ที่มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนเป็นผู้ใฝ่ศึกษาหาความรู้ ได้รับโอกาสทางการศึกษา อย่างครอบคลุม เสมอภาค เรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐาน และเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นคนดีและมีความสุขในสังคม ครูและ บุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มีคุณธรรมและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีโพธิ์จัน (2554, หน้า 108) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมในการนำ บุคคลอื่น และการประสานงานด้วยการสร้างแรงบันดาลใจและสร้างบรรยากาศ โดยการคิดนอกกรอบ ด้วยวิธีการใหม่ ๆ นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ของสถานศึกษาเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชาติ ภูสุวรรณ (2560, หน้า 77 – 78) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิด ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา พบว่า

2.1 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบที่แตกต่าง พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และด้านการมีจินตนาการ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวและด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษา การพัฒนาด้านความรู้และทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถ ตัดสิน วิจัย สถานการณ์ได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และยังมีการส่งเสริมและสนับสนุน ให้บุคลากรได้มีการพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นในตนเองอีกด้วย ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารเพื่อความสำเร็จ หากผู้บริหารได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามและปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่าง ๆ ภายในหน่วยงานเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์การที่รับผิดชอบไปสู่ความสำเร็จและความเป็นเลิศ (กุลชลิ จงเจริญ, หน้า 9) สอดคล้องกับเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2556, หน้า 5) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นส่วน ประกอบที่สำคัญขององค์การหรือหน่วยงานที่จะขาดไม่ได้ เป็นผู้ที่ช่วยให้องค์การนั้นอยู่ได้โดยไม่ล้ม เป็นผู้รวมพลังทั้งหลายทำให้องค์การมีความเจริญก้าวหน้าและบรรลุ

เป้าประสงค์ที่วางไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของบงกช วิจบ (2560, หน้า 83) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยม ศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการบริหารเวลา ด้านความยืดหยุ่นและด้านการไว้วางใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกันเป็นผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งให้ความสำคัญกับการบริหารงานหรือภารกิจของสถานศึกษาที่แตกต่างกันโดยคำนึงถึงความสอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษา ดังนั้นขนาดของสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่มีส่วนต่อความสำเร็จและความก้าวหน้าของสถานศึกษา สถานศึกษาแต่ละแห่งมีการกำหนดโครงสร้างของสถานศึกษา ระบบการบริการ บุคลากร การเงิน วัสดุและอุปกรณ์ และการบริหารจัดการที่ต่างกันขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการนำสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาโดยอาศัยความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่เอื้อโดยเฉพาะและอาศัยกระบวนการในการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลทุกฝ่ายทั้งภายในสถานศึกษาและบุคลากรทุกสถาบันทุกองค์การที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2550, หน้า 1) สอดคล้องกับชร สุทธยาอุท (2551, หน้า 188 - 191) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ให้บริการแก่สาธารณชนที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ ความชำนาญเฉพาะ มีมาตรฐานในวิชาชีพ มีระยะเวลาที่ได้รับการฝึกฝนอบรม พัฒนาในระยะเวลาที่เพียงพอทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของธนาภรณ์ นิลพันธ์นันท์ (2562, หน้า 103) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการไว้วางใจและด้านการบริหารเวลา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดรูปแบบการบริหารของสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้บุคลากรร่วมแสดงความคิดเห็น ควรใช้วิธีการระดมความคิดและวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) ในการแก้ไขปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการนำสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาโดยอาศัยความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่เอื้อโดยเฉพาะกระบวนการในการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในสถานศึกษาและบุคลากรทุกสถาบัน ทุกองค์การที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2550, หน้า 1) สอดคล้องกับ คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล (2561, หน้า 191) ที่สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ดำเนินการและร่วมรับผิดชอบด้วยความเต็มใจเสมือนเป็นเจ้าขององค์การร่วมกัน เช่นเดียวกับ ธันยกุล (2560, หน้า 2 - 3) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการคิด (Quality of Thinking) ของทุกคนในสถานศึกษา เพิ่มการสร้าง

โอกาสแห่งการเรียนรู้และสมรรถนะ (Competencies) ของครูและบุคลากรเพื่อให้คนเหล่านี้กลายเป็นผู้นำและนำการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นแรงผลักดันขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 12 – 13) ที่กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) บทบาทเป็นผู้อำหนดทิศทางการเป็นผู้นำกำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา 2) บทบาทเป็นนักวางแผน เป็นผู้วางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว 4) บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา เป็นผู้ดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสถานศึกษา 5) บทบาทเป็นผู้จัดการระบบงาน เป็นผู้ดำเนินการจัดระบบงานและการพัฒนาสถานศึกษา และ 6) บทบาทเป็นผู้ประเมิน เป็นผู้ประเมินผลการทำงานและโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 สามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงในการกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรในสังกัดให้มีระดับภาวะผู้นำที่สูงขึ้น ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำของทีม ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรมีภาวะผู้นำที่สูงก็จะสามารถนำพาองค์กรไปสู่การปฏิบัติงานที่มีผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา คือผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วม ควรมีการสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานเพลิดเพลินเป็นกันเอง ควรใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกำหนดรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ควรมีการร่วมกันระดมความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา ควรมีการมองโลกในแง่บวกและมีอารมณ์ดีในการทำงาน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามประเด็นดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้การวิจัยในรูปแบบของกรณีศึกษา เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับหน่วยงานในสังกัดอื่น เช่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตอื่น สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กุลชลี จงเจริญ. (2558). ภาวะผู้นำและการบริหารการเปลี่ยนแปลง. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาทักษะและประสบการณ์วิชาชีพสำหรับผู้นำทางการศึกษา. หน่วยที่ 2. (พิมพ์ครั้งที่ 3).* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล. (2561). *การจัดการนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม .
- จันจิรา น้ำขาว. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธงชาติ ภูสุวรรณ (2560). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนาภรณ์ นิลพันธ์นันท์. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32*. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จร สุนทรายุทธ. (2551). *การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป: ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ธิดาวลัย อุ่นกอง. (2560). “ภาวะผู้นำตนเอง: แนวคิดการพัฒนาความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21”. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 28(1); 2–3.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ธนาเพลส.
- ธีระ รุญเจริญและวาสนา ศรีไพโรจน์. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- บงกฏ วิจบ. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปณตพนธ์ เกียรติประภากุล. (2561). “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0”. *วารสาร Veridian E Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*. 11(2); 1994 – 2013.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2554). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และนักรบ หมั่นแลน. (2561). *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติ บุญภิรมย์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. (2561). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาชีพการศึกษา ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2562 – 2564)*. นครพนม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22.
- _____. (2562). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (Ordinary National Education Test: O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561*. นครพนม: กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2556). *ภาวะผู้นำ ในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา*. *หน่วยที่ 4*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Robinson, K. (2007). *The Principles of Creative Leadership*. New York: McGraw-Hill.
- Stoll, L. and Temperley, J. (2009). “Creative leadership Teams,” *Journal of Management in Education*. 23(1); 12 – 18